

A. HANS' KINDERBIBLIOTHEEK

De boekjes van A. HANS worden in alle scholen aanbevolen, omdat zij boeiend en nuttig zijn en aan de kinderen van over land en volk vertellen. Dat reeds veel nummers drie- en viermaal herdrukt werden bewijst hoe A. HANS' KINDERBIBLIOTHEEK overal gevraagd wordt. Al de verschenen boekjes zijn nog verkrijgbaar. Zie hier eenige van de laatste titels:

501. Een zonderlinge vergissing. — 502. Een Vlaamsche knaap in oorlogstijd. — 503. De jonge wildstrooper. — 504. De bannelingen van Dinant. — 505. De zes honderd Franchimonteezen. — 506. Een nacht in het veerhuis. — 507. Het spook van Leffinge. — 508. De reis met het schoolschip. — 509. De gestoorde zeereis. — 510. De jonkvrouw van het Veen. — 511. Het spookhof. — 512. Het leed van Magda. — 513. Everaard Tserclaes. — 514. De Alweter. — 515. De strooper van het Zoniënwood. — 515bis. Peter Benoit. — 516. Oorlogswoker. — 517. De ondergang van Lombardzijde. — 518. Te laat. — 519. De opperbaas. — 520. 't Geheim van de schuur. — 521. De arme nicht. — 522. De avonturen van Klaas Wens. — 523. De ondergang van Vremdijke. — 524. De martelares Miss Cavell. — 525. De Boef van Elsloo. — 526. De verrader van Aubel. — 527. De Hulp van den Renner. — 528. Schipbreuk van de Méduse. — 529. Zijn eer hersteld. — 530. De redder van den Koning. — 531. De verlaten Koning. — 532. De jonge Vioolspeler. — 533. Elza uit den Woonwagen. — 534. Het Kerstfeest van Hilda. — 535. De Vrijbuiters uit de Bergen. — 536. Hongersnood in Vlaanderen. — 537. De Cow-Boy van het Wilgenhof. — 538. De Landlooper in de Hut. — 539. De Jonkvrouw van de Heide. — 540. Hoe een wees veldoverste werd. — 541. Ben-Hur. — 542. Een vriend van Roovers. — 543. Op Hoop van Zegen. — 544. Een wilde avond in het Bosch. — 545. De Pleegdochter van den Mosselman. — 546. De Kasteelknaap van Nieuwkerke. — 547. De stem uit den Storm. — 548. De Visscher van Reigersmeer. — 549. Avonturen in het Hageland. — 550. De Wees van Zoutleeuw. — 551. De dood van Bieke. — 552. De groote heer van den Waasburg. — 553. De Schipbreukeling van Oostende. — 554. Haantje Vooruit. — 555. De Cow-Boy van de Lindenhoeve. — 556. De Spookkoets van Sint-Pieters-Rode. — 557. De Trouwe Baanwachter. — 558. De Indianen-Koning. — 559. Gered door een Kat. — 560. De Gierigaard van de Bornahoeve. — 561. Bruno de Smokkelaar. — 562. De Dijkjongen van Westkapelle. — 563. 't Hospitaalkarretje van Maldegem. — 564. De Wijze Rechter. — 565. De Vlucht over de Grens. — 566. De Heldhaftige Machinist. — 567. De Wildstrooper van het Uilenbosch. — 568. — De Portier van het Wilgenhof. — 569. Onder sneeuw bedolven. — 570. De Sportvriend. — 571. De Eeuwige Jager van Wijnendaale. — 571bis. — Koningin Astrid. — 572. — Herinneringen aan Koningin Astrid. — 573. De Zwarte Gast. — 574. Een Jongen in Abessinië. — 575. Een Avontuur in de Ardennen. — 575bis. Het Leven in Abessinië. — 576. Zwervers in de Duinen. — 577. Moedige Jeanne. — 578. — Wat Marian nooit zou vergeten. — 579. Hulp in Nood. — 580. De schrik van de Heide. —

Elke week verschijnt een nieuw boekje.

Vraag ze in de boekwinkels en bij dagbladverkoopers.

PRIJS: 60 CENTIEMEN.

Drukkerij R. Bracke-Van Geert, Wetteren.

A. HANS' KINDERBIBLIOTHEEK

Nummer 600.

A. Hans

Fritsje

Uitgave A. Hans-Van der Meulen, Kortich.

Inleiding bij de herdruk van vier boekjes van de Kinderbibliotheek van Abraham Hans.

Het bijzonder nr. 600 “**Fritsje**” behelst een ontroerend deel van de familiechroniek van de familie Hans te Kontich in de dertiger jaren. Met tederheid en godsbetrouwen beschrijft A. Hans het korte leven van zijn intelligent neefje, Fritsje, dat getroffen werd door kinderverlamming. Ondanks die erge tegenslag beleeft het gehandicapte jongetje een blijde jeugd in de nog half-landelijke Antwerpse randgemeente en tijdens de vakantie aan zee.

Jan MARCHAU

JAN MARCHAU, geboren te Mechelen in 1929, woonachtig te Asse Licenciaat Letteren, Wijsbegeert en Joernalistiek schrijver van ABRAHAM HANS, de verteller van Vlaanderen (Nr 260, Vl. Toer. Bibl.)

A. HANS

FRITSJE

I.

Fritsje woonde met zijn ouders, een zuster en twee broers in de villa "Guido Gezelle" te Kontich, een gemeente bij Antwerpen.

Bij het huis is een grote tuin, maar die was voor Fritsje, zijn broer Egbert, en voor de neefjes, Willy, Fred, Teki, Rudi, Georges en de vriendjes uit de buurt, gewoonlijk te klein.

De villa staat al even buiten het dorp, en daar beginnen de velden en wat verder, over de hoeve van baas Schroyens, is het Edegems bos.

Och, wat konden die jongens daar heerlijk ravotten, vooral op een vrije middag en in de vakantie!

En als ze dan moe waren en honger hadden als wolven, gingen ze naar het huis van tante Janne, die met oom Jan, haar broer, vlakbij woont.

Tante Janne bakte voor de hele bende wafels of pannekoeken, Jan in de zak, of maakte iets anders klaar, dat goed smaakte.

En zo hadden die kinderen daar blije dagen!

Frits was pas vier jaar, maar deed goed mee. Wat kon hij hard lopen op zijn rappe voetjes! Gretig stond hij uit te kijken, tegen dat de anderen van school kwamen.

't Was de 20ste maart 1932. Frits bleef te bed liggen. Och, hij was zo ziek! Moeder stuurde gauw om de dokter. Men meende, dat hij de griep gekregen had. Hoe jammer... het werd net paasvakantie, als de anderen dus hele dagen thuis zouden zijn. En het was ook zulk mooi voorjaarsweer. De tuin en de velden lagen vol gouden zonnelicht. 't Begon overal groen te worden.

Frits scheen te beteren. De koorts bleef weg, maar hij kon zijn armen en benen niet bewegen.

— Kinderverlamming ! vreesde moeder.

Men las en hoorde zo veel over die schrikkelijke ziekte.

De dokter spoot Fritsje in met een middel, dat de verlamming kan tegenhouden.

Och, dat waren voor vader en moeder en de kinderen, en ook voor al de ooms en tantes, angstige dagen. Het zou toch vreselijk zijn, moest Frits niet meer kunnen lopen. Innig werd er voor het kindje gebeden.

En als ik dit schrijf, denk ik dadelijk aan zoveel ouders, die dezelfde angst geleden hebben, die ook dagen en nachten een geliefd kind verpleegden, met onrust en met hoop...

Zo werd Fritsje vijf weken thuis verzorgd. Bijna elk uur van de dag ging zijn moeder na, of er geen verbetering te bespeuren was. Werden benen en armen niet wat leniger ? Het was ook de eerste vraag van zijn vader, als hij van zijn reizen terugkeerde.

Och neen, het beterde niet. Hardnekkig zouden de ouders tegen de ziekte strijden.

Te Antwerpen is een inrichting, waar men met elektrische toestellen verlamming tracht te genezen.

Fritsje werd er heen gebracht. Zo klein nog en al naar een ziekenhuis ! En 's avonds kon zijn moeder

niet bij hem blijven. O, hoe lief en bemoedigend werd er met hem gepraat.

— Toe, Frits, het zal niet lang duren en dan komt ge weer naar huis en kunt ge spelen met Egbert en Fred en Willy en Georges, weer lopen in de tuin en op de weg van Schroyens en in het bos.

Frits moest elke dag oefeningen verrichten om armpjes en beentjes te leren gebruiken. En och, wat was hij vroeger toch vlug geweest met die armpjes en beentjes ! Nu zat of lag hij daar aan al die vreemde toestellen als een hulpeloos kindje.

Hij kreeg natuurlijk gedurig bezoek van zijn ouders, zijn zuster Cecil, zijn broers Hendrik en Egbert, van zijn ooms en tantes.

Het liefst had hij zijn moeder en zijn vader bij zich. Moeder bleef er altijd lang. Maar tegen de avond moest ze toch weg. Dan lag Frits in zijn wit bedje en keek met angst in zijn ogen, hoe moeder zich klaarmaakte.

— Ge moogt niet weg gaan ! Blijf toch hier ! smeekte hij dan schreiend.

Grote mensen praten soms wel zo, als ze in een kliniek of hospitaal liggen.

Moeder en vader gingen dan maar vlug heen, om het gewezen niet te horen. Het was eerst wel hartbrekend. Ouders moeten dikwijls vechten tegen hun innigste gevoelens voor het welzijn van een kind.

Maar Fritsje had een vriendelijke verpleegster. En ook ooms en tantes kwamen veel en brachten speelgoed mee en aardbeien, die toen pas te koop werden gesteld. Allen wilden het tonen, welk een medelijden ze met het kindje hadden en hoeveel ze van hem hielden.

En altijd natuurlijk werd er gevraagd :

— Gaat Fritsje vooruit ?

Och niet veel, al kwam er enige lenigheid in de armen en beentjes.

Na vijf weken mocht Frits terug naar huis. Wat was hij toen blij !

Maar driemaal in de week brachten zijn vader en moeder hem met de auto terug naar de kliniek, om de oefeningen voort te zetten.

Aanvankelijk was hij altijd wat bang, dat hij er weer zou moeten blijven, en scheen hij pas gerust, als hij terug in de auto zat.

Het werd juli. De ouders gingen met Frits naar Knokke-aan-Zee. De elektriciteit hielp zo weinig. Misschien zou er baat zijn bij de gezonde zeelucht, en de oefeningen in het zand van het strand.

In een wagen werd Frits dan naar de dijk gebracht. Frans, de vriendelijke badman, die ook zoveel medelijden met hem had, hielp hem naar beneden dragen en koos altijd een goed beschut plaatsje uit. O, wat hield Frits van het strandleven ! Maar hij kon zo verlangend met zijn grote, zachte ogen naar de andere kinderen kijken, die in en uit het water stoeiden, die heuvels opwierpen van zand, die de trap op en af klauterden, in en uit de badkoetsjes huppelden.

Maar Fritsje kloeg niet en leerde reeds geduldig te zijn.

Mensen op het strand zagen hem. Sommigen vertelden van kinderen, die ook verlamd waren geweest, maar genazen. Och, ieder wilde vader en moeder zo gaarne hoop geven !

Blijmoedig Fritsje met zijn nichtje

De ouders van Frits hadden het adres gekregen van een dokter, die te Rotterdam zulke ziekten als verlamming behandelde en zeer bekwaam was.

Nieuwe hoop !

Hij zou misschien Fritsje beter kunnen maken. De ouders zouden geen moeite en kosten ontzien.

Laat ik het maar dadelijk zeggen : wat heeft zijn moeder met haar jongen, die gedurig zwaarder werd, geworsteld, hem gedragen, trap op, trap af, van de ene kamer in de andere, van huis in hof en van hof in huis. Dan op de bus, in de trein. En altijd met een lief, aanmoedigend woord en een glimlach. En als ze schreide om het grote leed van Fritsje, en dat gebeurde toch ook dikwijls, dan zag hij het niet.

En nu reisde moeder met hem naar Rotterdam. Gelukkig woonden daar Fritsjes grootmoeder en enige tantes, die ook zoveel hulp hebben geboden.

De dokter onderzocht het verlamde jongetje. Hij gaf hoop. Fritsje zou wel leren gaan, maar hoe, dat kon de dokter ook niet zeggen.

Misschien met krukken ? Frits moest veel baden nemen en over de verlamde delen gewreven worden. Zijn armen en handen kon hij al goed gebruiken, maar de benen wilden nog niet mee.

Nu werd het weer winter. Frits kon in veel dagen niet buiten. Als het weer enigszins goed was, dan reed zijn moeder, tante Janne, of zijn oom Jan met hem rond.

Och, dat deed Fritsje zo gaarne; zo bezocht hij ooms en tantes; hij had er veel te Kontich.

Rond nieuwjaar kwam hij weer bij de dokter te Rotterdam.

— Fritsje moet leren lopen, zei de dokter. Koop een paar beugels voor hem. Die ondersteunen zijn benen. En dan veel, veel oefenen !

En Frits kreeg beugels. Alles wilden zijn ouders beproeven.

't Was een hele gebeurtenis, toen de kleine jongen voor het eerst die beugels aan had. Natuurlijk kon hij er niet dadelijk mee weg. Alle begin is moeilijk. Vader, moeder, Cecil, zijn zuster, Hendrik, zijn oudste broer, hielpen hem. En ja, Fritsje deed zijn best en strompelde door het huis. Maar hij moest zich vasthouden aan een driepoot, die hij dan voor zich uit duwde.

Ook steunde hij aan een tafel, een stoel, een sofa. Och, ja, we hadden allemaal hoop en toch het was zo'n treurig gezicht. Fritsje had vroeger vrolijk gestoeid. En door die akelige ziekte was hij een gebrek-kig kind geworden.

Hij spande zich in en scharrelde ook in de tuin rond. Dikwijls gleed hij uit en viel hij. Waren de

speelgenoten in de buurt, dan stoven ze nader, om hem te helpen.

Maar Fritsje was veel alleen. De anderen gingen naar school... Vader moest uit voor zaken, moeder had haar bezigheden in huis.

— Mama ! hoorde moeder dan soms zijn dringende stem.

Och, honderden malen is zijn moeder zo naar de tuin gelopen, om hem recht te helpen. Soms lag hij er al een poosje, maar dat verdroeg hij geduldig.

Oefenen, veel oefenen, had de dokter gezegd. Daar was veel geduld voor nodig, ook bij hen, die hem hielpen. Zijn oudste broer, Hendrik, is veel Fritsjes leermeester geweest. Met kalmte, liefde en vastberadenheid steunde hij hem. En als Fritsje wel eens geen zin had, wist Hendrik hem toch te overreden.

Weer werd het zomer, en vooral om Frits, ging het gezin opnieuw naar Knokke. Wat was de kleine jongen blij !

's Morgens moest hij zich ook te Knokke weer een poosje oefenen in het gaan. Maar dan mochten de zware beugels afgenomen worden. Frits reed in de wagen naar het strand. Wat speelde hij graag in het zand. Hij zat er bij warm weer in zijn badkostuum. Ook de hele bende neefjes was afgekomen. Ze haalden in emmertjes water voor Frits, die dan een kasteel maakte, met grachten er rond. Maar natuurlijk schoten de jongens ook weg, het water in, of ze speelden met ballen, gleden van de helling naast de trap, wipten in de boot.

Dikwijls volgde Frits hen met de blik. Hij kloeg niet... Hij hoopte later ook weer zo vlug te zijn.

Weer werd het winter... Veel binnenzitten, veel oefenen. Maar Frits had ook allerlei speelgoed en

prentenboeken.

In het voorjaar van 1934, kreeg hij nieuwe beugels, die steviger waren. Frits kon er rechter mee gaan. Broer Hendrik moedigde hem weer aan.

— Hier staat de wekker, zei hij dan. We zullen eens kijken, in hoeveel tijd ge rond de tuin kunt lopen.

Wat spande Frits zich in! Het werd als een wedstrijd om steeds zijn eigen record te verbeteren. Hendrik leerde hem ook rechtstaan zonder steun. De jongen moest leren zijn evenwicht te bewaren.

O, ja, ik schrijf dat nu allemaal in enkele woorden, maar hoeveel geduld was er voor nodig, en hoeveel liefde, om het onderricht vol te houden, dag na dag.

En als ik dat zag, dacht ik dikwijls aan de gestichten, waar men gebrekkige kinderen leert gaan, waar men doofstommen leert lezen en schrijven en spreken en luisteren op bijzondere wijze, waar men blinden onderwijst.

We weten het zo weinig hoeveel toewijding daar wordt betoond.

En ik denk nu aan een eenvoudige moeder te Waarmaarde bij Oudenaarde. Ze had een kindje zonder armen. toen de knaap wat ouder werd, keek hij zo verlangend naar het spel van anderen.

Moeder voelde innig medelijden met hem.

— Ge wilt ook schrijven, tekenen, hoepelen, hé? zei ze tot haar kind.

— Ik heb geen armen, geen handen, moeder !

— En toch zal ik het u leren.

Moederliefde kan zoveel. De vrouw leerde haar jongen alles met benen, voeten en tenen doen, wat een ander met armen, handen en vingers verricht.

De gebrekkige knaap hield weldra pen of potlood

tussen zijn tenen en schreef en tekende. Hij deed met een van zijn voeten de deur open en dicht. Hij klemde tussen zijn tenen, lepel en vork en mes, en at aldus.

Hij mocht later naar Antwerpen, om schilder te worden. En jaren lang heeft hij met de tenen van zijn linkervoet het penseel vastgehouden, en prachtige schilderijen gemaakt. Moest hij op reis, hij vroeg zijn kaartje, stond even op het rechterbeen voor het loket, en telde met de linkervoet het geld neer en nam zijn kaartje aan. Met die voet opende hij het portier van de spoorwegwagon. Kortom, hij kon met zijn voeten verrichten, wat wij met de handen doen. En dat had hij aan de liefde van zijn moeder te danken.

En ik denk ook aan Hendrik Conscience, de beroemde schrijver. Toen hij een kind was, werd hij evenals Fritsje aan de benen verlamd. Zijn moeder hield een winkeltje te Antwerpen, om vader te helpen het dagelijks brood te verdienen. Moeder Conscience had het erg druk, maar ze kon zich toch veel met haar arme jongen bezighouden. Ze haalde hem uit bed, ze droeg hem naar de keuken, legde hem op een tafel voor het raam, zodat Hendrik naar buiten kon kijken. Ook bracht ze hem op zolder, waar veel oude boeken lagen, die vader opkocht, om er zakken van te plakken voor de winkelwaren. Want in die tijd hadden de winkeliers niet die gekleurde, bedrukte, propere zakken als nu.

Hendrik las gaarne in die boeken en bekeek de platen.

Maar hij was dikwijls treurig. Dan zag hij zijn broer met zijn kameraden op straat spelen en ravotten.

Moeder Conscience voelde zo'n medelijden met Hendrik. En ze vond altijd tijd, om voor hem een en

ander te vertellen. De knaap luisterde zo gaarne naar haar.

Moeder meende, dat Hendrik niet zou blijven leven; hij was zo erg zwak. En ze sprak over de hemel, als van een prachtige lusthof met engelen en heerlijke bloemen en waar zoete muziek klonk. Ze deed het, om Hendrik te troosten. En glimlachend zat ze dan bij hem, maar dikwijls stond ze achter een deur te schreien van verdriet.

Ook vader deed voor Hendrik wat hij kon; hij had zelfs een kraai tam gemaakt, die altijd bij de jongen bleef, ook op zijn bed. Vader vertelde van zijn lotgevallen toen hij soldaat was van Napoleon.

De broer droeg Hendrik op zijn sterke rug naar een zonnig hoekje van de straat en dan kwamen de makkers rond het gebrekkig knaapje zitten tot ze weer als meeuwen wegschoten.

Maar op een morgen kwam Hendrik alleen uit zijn bed naar de keuken.

— Wie heeft u geholpen? vroeg zijn moeder verbaasd.

— Niemand.

Hendrik had opeens zijn krachten in zijn verlamde benen teruggekregen. En toen groeide hij flink op, speelde ook in de straten en op de kaaien, leerde zwemmen en roeien. Hij was er door. Later werd hij de bekende schrijver en vertelde hij voor zijn volk, zoals moeder aan hem verteld had.

En nu hoopten we, dat ook Fritsje weer sterk zou worden in benen en voeten. Het jongetje deed toch zijn best met zijn beugels, al kon hij er erg moe van worden, vooral met warm weer. En evenals in de voorbeelden die ik aanhaalde, ondervond hij de liefde van zijn huisgenoten.

Op 23 februari 1934 was het voor Fritsje een blijde dag. Vader en moeder en de kinderen gingen met hem naar Edegem. Hij zat in zijn wagentje.

Dat deed hij graag, zo met het hele gezin er op uit. Wat babbelde hij dan vrolijk ! en hij kon van alles vragen. Hij had een scherp verstand.

Maar vandaag was hij al bijzonder goed gezind. Hij zou een fiets krijgen ! Denk eens aan.

Cecil, Egbert, Georges, Willy, Fred, zijn nichtje Nelly, ze hadden allemaal een fiets en ze reden, dat het een lust was. Ze koersten rond de hof en schoten de weg van Schroyens op.

En nu zou Frits ook kunnen fietsen, al was het niet zo snel.

Natuurlijk mocht dat geen gewoon rijwiel zijn. Neen, vader en moeder moesten er een bijzonder laten maken, met drie wielen, dat flink op de grond steunde. Het trappen zou de beentjes leniger maken, had de dokter gezegd.

En nu kwamen ze bij de rijwielmaker en vader legde uit, wat hij wenste. Een beetje geduld nog.

En Frits verwachtte zijn fiets; elke dag sprak hij er over.

En ja, daar werd de driewieler gebracht. Wat een vreugde! Hoe blij straalden die ogen, wijd van bewondering.

Eerst moest Frits leren rijden. De beugels uit en het linkervoetje op de trapper vastbinden, anders schoot het er telkens af. Maar Frits had de kunst gauw beet. En hij reed in de hof, dat het een lust was.

Nu kon hij zich verplaatsen. Dikwijls heb ik bewonderend opgemerkt, hoeveel moed dat kranig ventje had. Hij reed de straat op; hij bleef op de voetpaden. Maar die waren niet overal even hoog. En dan haperde de fiets tegen een steen. Geduldig wachtte Frits. Dadelijk kwam er wel een voorbijganger, die hem hielp.

— Ha, Frits, jongen, kunt ge niet voort! Ja, het is hier een lelijke steen. Alloh... een duwtje, hop...

Zo klonk het dan, want de hele straat en heel de buurt hield van Frits. En de meeste mensen zijn goed van hart en medelijdend.

Frits heeft veel vriendschap ondervonden, ook van Marieke, die thuis kwam werken, van de meid, van talrijke inwoners uit Kontich.

Zo bezocht hij dan zijn ooms en tantes. Dapper reed hij daar de hof binnen.

— Ha, Frits, komt ge eens op bezoek? Dat is goed, zo riep de familie hem toe.

Hij werd van de fiets geholpen, in huis gebracht. Hij dronk een glas limonade of een kopje thee, kreeg koekjes, keek in boeken, tot hij weer terug wilde. Dan leidde oom of tante, neef of nicht hem een eindje heen of keek hem eens na. Want het flink kereltje hoorde niet graag, dat er gezegd werd: "Frits kan dit niet, of kan dat niet".

Maar, als hij in moeilijkheden zat en ge hielp hem, was hij zeer trevreden. En ik zie nog de dankbare blik, waarmee hij u dan aankeek.

Hij was echter niet altijd alleen op gang. O, neen, moeder of tante Janne wandelde mee. Of hij zat te midden van de bende, zijn broer en neefjes. Hij koerste zoals zij en ze lieten hem eens winnen. Ze namen hem mee tot aan de hoeve, of een weide. Hij had veel helpers.

Egbert, zijn broertje, droeg hem in de hof, waar ze samen zouden spelen. Frits was erg aan hem gehecht. Hij begon al om een uur of vier te vragen :

— Komt Egbert nog niet uit school ?

En dan stond hij geduldig op de uitkijk.

Vrije dagen, zondag en vakantie, dat waren de feestdagen... dan had hij al de jongens om zich heen, want het was net, of het arm, gebrekkig knaapje ze naar zich toetrok. En och, al die rakkers voelden het wel, dat ze Frits het leven plezieriger moesten maken. Hij kon immers niet lopen.

Maar soms hoorde de hele bende iets op straat en stoof ze weer voort en zat Frits alleen in de hof.

— Ze zijn allemaal weggelopen, zei hij wat weemoedig, als vader of moeder hem aantrof.

En hij vroeg dan wel eens, en het kwam zeker diep, heel diep uit zijn hartje :

— O, wanneer zal ik toch ook eens kunnen lopen ?

Maar hij bleef geduldig en altijd blij gestemd. Wat kon hij hartelijk lachen, als men een grapje vertelde, of wat gekke toeren voor hem uithaalde. Heel zijn gezicht was dan als een zonneglans.

Ja, 's ochtends, als hij wakker werd, lag er wel eens iets treurigs in zijn blik. Zag hij weer de lange dag voor zich, hij, die niet gaan, niet lopen, niet springen kon ? Egbert naast hem, glipte zo vlug uit bed, terwijl hij moest blijven liggen. Maar dan spande Egbert zijn krachten in, trok Frits op zijn rug en bracht hem naar zijn moeder.

Gezelschap, daar hield Frits van. Zijn vader en hij, waren even blij, als het zondag was, want dan konden ze samen blijven. In de week kwam vader dikwijls laat terug van zijn reizen. Werd hij vroeg verwacht, geloof dat Frits bij goed weer, aan het hek op

de uitkijk stond ! En wat een pret, als hij in de auto mocht meerijden !

Fritsje praat met grootmoeder.

Ieder deed zijn best, om hem aangenaam te zijn. Wat een vreugde ook, als grootmoeder Van Dam uit Holland kwam, en geschenken meebracht ! En dan wist Frits, dat grootmoeder veel bij hem zou zitten, in de kamer of in de tuin. En ook de tantes uit Holland bezochten hem en hadden altijd iets nieuws. Dan was het ontroerend de vreugde in zijn ogen te zien.

Want, och eigenlijk was hij met zo weinig tevreden, het dapper, moedig ventje! Anderen sprongen, liepen, draafden, buitelden, kropen in de bomen, op de hofmuur. Hij had het toch graag nagedaan. Eens hielpen de neefjes hem op de muur en toen kraaide hij van plezier. Ze moesten hem ook dikwijls in een boom zetten.

Maar heel veel zat hij alleen, stil in een hoekje te spelen en ik zeg het nog eens, geduldig, tevreden, blij gestemd. Veel grote mensen, die dadelijk in wat tegenspoed klagen en mopperen, konden aan Fritsje een voorbeeld nemen.

Hij waardeerde de bijzondere dagen, bijvoorbeeld, als een oom, een tante, een neef of nicht verjaarde. Dan moest hij van de partij zijn, hoe langer, hoe liever. Hij reed er heen op zijn fiets, of moeder bracht hem in het wagentje of vader in de auto. En Frits kreeg een ereplaatsje bij het feest.

Sinterklaas kwam hem persoonlijk bezoeken. Ha, met wat vrees en hoop, in grote spanning, verwachtte Frits hem. En Egbert ook ! Wat een ontroering als de kindervriend binnentrad en dan vroeg, of Frits zich goed oefende en hij hem bemoedigde en zijn mooie geschenken gaf ? Het werd een hele speelgoedwinkel in Frits' hoek van de binnenkamer. Want ja, daar had hij zijn hoek; daar stond ook zijn bank met lessenaar.

Frits kon natuurlijk niet naar de gewone school. En kinderen, die soms een hekel hebben aan het naar school gaan, weten niet welk een verdriet het voor een knaapje is, als het er niet heen kan, omdat het lam is... of andere gebreken heeft.

Frits leerde thuis. Zijn moeder gaf hem les in lezen, schrijven en rekenen. O ja, soms had de jongen wel eens meer zin, om met vader mee te rijden in de auto of de hele dag buiten te vertoeven. Maar moeder overtuigde hem vriendelijk, dat hij zijn leeuurtjes even stipt moest volgen, als Egbert of de neven op school. En hij deed zijn best hoor. Hij was er fier op te kunnen zeggen :

— Ik kan al lezen !

Ook kerstmis was een vreugdevolle tijd. Dan

mocht Frits mee naar de school van Egbert, waar een kerstboom met al zijn lichtjes schitterde. Hij luisterde naar het kerstverhaal en de kerstliederen. Maar dan zal hij toch ook wel smachtend verlangd hebben naar de tijd, dat hij zou zijn als die kinderen, gezond en sterk, een heel gewone jongen...

Vader en moeder zorgden, dat er ook thuis een kerstboom stond. Ja, dat waren prettige dagen. Er kwam veel bezoek, vader moest niet zoveel weg. Egbert altijd thuis, ook Cecil en Hendrik, de oudste, die te Gent aan de universiteit studeerde. En dikwijls kwam familie uit Holland over !

In de zomer van 1934, mocht Frits mee naar de badplaats Katwijk in Nederland. Daar was het ook plezierig aan het strand! Maar vader en moeder waren natuurlijk nog altijd bekommerd om zijn genezing.

Katwijk ligt dicht bij Leiden, waar een professor woonde, die ook veel gevallen van verlamming en zulke kinderziekten behandelde.

En nu ging moeder met Fritsje naar die professor toe. Hij gaf goede hoop. Alles was uitstekend wat tot nu toe voor het knaapje gedaan was. Maar de professor geloofde stellig zijn toestand door een operatie veel te zullen verbeteren.

Er werd besloten tot de operatie over te gaan. Alles werd er voor geregeld. Maar toen werd de professor erg ziek. De operatie moest uitgesteld worden. Een paar maanden later stierf de professor. Vader en moeder zouden dan inlichtingen nemen, om te weten te komen, wie de operatie kon doen.

Het was een zondagmorgen in juni 1935. Fritsje reed op zijn fietsje in de tuin. Plots hoorden zijn ouders hem luid schreien. Ze gingen kijken. Frits was van zijn fiets gevallen, waarschijnlijk met het achterhoofd op de stenen, vlak bij de keukendeur.

Troosten hielp eerst niet. Frits had blijkbaar veel pijn. Maar na een kwartiertje hield hij op met wenen.

— Pa, zei hij, zet me maar weer op mijn fiets. 't Is al over...

O, dat klonk zeer geruststellend. Frits werd naar buiten gebracht, en zijn vader bond hem nu op de driewieler vast.

Frits reed weer rond. 't Duurde echter niet lang, of hij begon opnieuw te schreien. Zijn vader haalde hem binnen en legde hem op de divan. Frits kloeg over pijn in het hoofd.

Vader stuurde om de dokter, die dadelijk kwam en het knaapje een spuitje gaf, om de pijn ongevoelig te maken.

Frits scheen dan in te slapen. Er kwam echter een gereutel uit zijn keel.

Ik schrok erg, toen ik een paar uur later het nieuws hoorde en ging zien. Fritsje leek een stervend kindje.

Maar dat kon toch niet... dat was onmogelijk. Vanmorgen zo gezond, zo vrolijk, zo welgezind, omdat zijn vader de hele dag thuis bleef.

En nu aan het sterven! Er werden verscheidene dokters geroepen. O, wat zouden de ouders strijden om het behoud van dit gebrekkig kindje, dat hun dubbel lief was geworden, juist omdat het hun bijzondere hulp zo nodig had gehad ?

Een der dokters verzekerde, dat Fritsje niet meer kon genezen.

We konden het niet geloven. De ouders, ooms en tantes zaten er bij. Het was half donker in de kamer.

Buiten in de tuin blaatte een lammetje, dat Frits van zijn ouders gekregen had, want hij hield veel van dieren...

De neefjes kwamen nu en dan eens gluren, maar ze durfden niet goed... 't Leek hun ook zo vreemd, dat Fritsje nu zou kunnen sterven.

Fritsje vervulde toch altijd het huis, om Fritsje draaide steeds de belangstelling, en zo dikwijls het hele spel.

Maar ja, we moesten wel erkennen, dat de toestand heel ernstig was.

Twee ooms reden nog laat naar Gent, om de oudste broer, Hendrik te halen, die de volgende dag examen moest afleggen.

Wat een thuiskomst ! Hendrik had Fritsje leren staan en lopen... en nu lag zijn broertje daar geheel bewusteloos. en dan dat schor geluid uit borst en keel.

Het werd een treurige nacht. 's Maandags, in de voormiddag, kwamen er weer dokters. Ze deden een laatste poging om Fritsje te redden.

We hoopten toch.

Maar om half twee 's middags overleed Fritsje heel kalm.

Opeens was hij beter, was hij niet verlamd meer en steeg hij naar de hemel.

Maar het was zo hard hem hier te missen, zo hard voor vader en moeder, de zuster, de broers, ook voor de familie.

De burens kwamen kijken.

Fritsje lag daar zo rustig, net of hij sliep, met een glimlach om zijn mond.

In de tuin blaatte zijn schaapje. Ik keek ook eens naar zijn fietsje, zijn wagentje, zijn schoolbank, zijn speelgoed.

Egbert stond heel stil in een hoekje van de tuin, daar waar hij voor Fritsje een hokje had gemaakt.

Och, het was zo hard Frits te missen. Hij leefde zo gaarne, hij was zo blijmoedig...

Drie dagen rustte hij nog in de voorkamer. Zijn ouders konden hem niet wegbrengen, ergens op een kamer boven. Hij bleef bij het gezin... hij was er de lieveling geweest; hij werd er door ieder geholpen en hij hielp anderen ook graag. Hoe jong ook, hij had al geleerd, wat wederdienst en trouw is.

Bloemen lagen rond hem... en telkens weer moesten we kijken naar zijn lief, rustig, vredig gezicht.

Grootmoeder en tantes en ooms kwamen uit Holland en voor allen was het, of Fritsje sliep en straks wakker zou worden.

IV.

Drie dagen later werd Fritsje begraven.

Het kistje stond in de voorkamer. Voor het laatst keken we allen naar het lief gezicht; het was nog even vriendelijk. en dan werd er gezegd, dat Frits nu geheel beter in de hemel was en er werd gezongen, van Jezus, de kindervriend.

Ik bedacht, hoe Fritsje hier in deze kamers had rondgekropen en gestrompeld... Arm, verlamd ventje. En toch, we hadden hem allen zo gaarne gehouden : hij leefde gaarne, hij was blijmoedig, en hij leerde ieder goed te zijn voor anderen.

Nu werd Fritsje weggebracht.

In de achtertuin blaatte zijn schaapje.

Achter de baar gingen zijn ouders, zuster en broers. Dan volgden zijn neefjes... Ze waren er allemaal, stil en ernstig nu en ze droegen bloemen. Vriendjes liepen terzijde mee. Daarna kwamen ooms en tantes, nog neven, nichten, buren en vrienden.

Fritsje werd met een lange stoet heengeleid.

Ontroerd stonden we allen rond het grafje. Ook daar werd gebeden, gesproken en gezongen. En het klonk over zijn kistje :

“Kind van veel zorgen en veel smart, van angst en van hoop, maar kind bovenal van zoveel liefde.

Liefde van een vader, die altijd van u was vervuld, overal over u sprak, vooral met hen, die ook verlamden in de familie hebben, een vader, wiens grootste betrachting het was uw leed te verlichten en die geen andere ontspanning vroeg dan bij u te zijn.

Liefde van een moeder, die u gedurig hielp, u bewaakte, u onderwees, die u droeg van huis in hof, van boven naar beneden, in bus en in trein en u overal bracht, waar ze dacht genezing voor u te vinden.

Liefde van de oudste broer, die u onderwees, om weer te kunnen gaan, van een zuster, die u op allerlei wijze bijstond, van het jongste broertje, uw trouwe speelkameraad.

Kind van liefde, van een oom en tante, die dicht bij u woonden en zich gedurig met u bezig hielden, om uw reeds moeilijk leven te verlichten.

Liefde van uw gehele familie, uw buren, kind, in de gehele straat bemind.

Gebrekkig kind, en toch zulk blijmoedig kind, gij, die behoorde tot de hulpbehoevenden, die ons groteren leren, gevoelig te zijn, naastenliefde te beoefenen.

En we denken bij uw grafje, Fritsje, aan de grote

menigte edelmoedige mannen en vrouwen, die hun leven hebben gewijd en nog wijden, aan de opvoeding en de verpleging van zovelen, die gebrekkig zijn en toch ook recht hebben op het leven.

Blijmoedig kind, zo dankbaar steeds voor aan u bewezen hulp, en dat uw huis, uw hof vervulde, gij, de hulpbehoevendste, en toch de eerste in het gezin, gij rond wie allen zich in eendracht en liefde verenigden.

Gij, kind, hebt ons geleerd geduldig, gelaten, onderworpen te zijn.

En nu we uw recht op het leven bepleit hebben, nu we barmhartigheid hebben gesteld tegenover een hard oordeel van de wereld, mogen we er op wijzen, dat gij thans geheel genezen zijt. 't Is of ge het ons toeroept : "Vader, moeder, waarom weent gij? Ik ben niet meer verlamd, maar genezen. Ik ben gegaan door de gouden stralende poort... Ik ben bevrijd van beugels en banden. Jezus heeft mij opgenomen in de hemel".

Er stonden zoveel mensen rond het grafje van dit kind, evenals jaren geleden bij dat van zijn neefje Jaap.

En iemand bedankte allen, die goed en vriendelijk waren geweest voor Fritsje.

Want bijna heel het dorp kende Fritsje en zijn moeder; immers zovelen hadden hen gedurig samen gezien en gevoeld, wat een moeder vooral, voor haar kind doet.

Gij, jongeren, die dit leest, zult vanzelf ook eens nadenken over hulpbehoevenden en gebrekkigen. En als ge u dan geneigd gevoelt, hen te helpen, waar de gelegenheid zich aanbiedt, wel dan heeft Fritsje daardoor een schone taak vervuld, hoe kort zijn leven ook geweest is.

En wat ik hier van zijn ouders, zijn zuster, broers en familie verteld heb, dat breng ik ook over op alle vaders, moeders en gezinsleden, die hun liefde betonen aan zoon of dochter, broer of zuster, die als Fritsje bijzondere bijstand behoeft.

Het portret van Fritsje staat thuis op de ereplaats. Vader en moeder bewaren nog zijn speelgoed, zijn prentenboeken, waaraan zoveel liefelijke herinneringen verbonden zijn.

Elke dag praat men over hem. Nog zijn huis en hof van Fritsje vervuld, dat men zo node mist.

Nog helder staat zijn blijmoedig gezichtje voor ons, met de zachte, vragende of guitige ogen. Nog horen we zijn stem en zien we al zijn bedrijvigheid.

Nog altijd wordt die lege plaats zo scherp gevoeld.

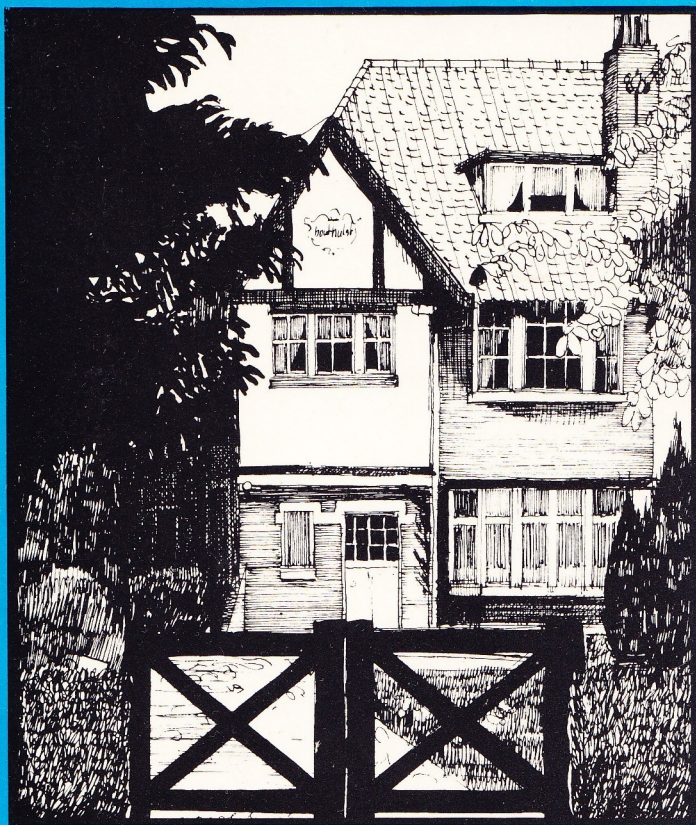
Maar dan is het toch, of Fritsje zelf het weerroept : “Waarom weent gij ? Waarom treurt gij ? Ik ben niet meer verlamd... ik ben genezen”.

EINDE

Abraham Hans droeg dit verhaal op aan de nagedachtenis van zijn petekind, Frits Hans.

bewerking © 1982-2017, Jan MARCHAU

ZO SCHREEF

In dit huis langs de Antwerpsesteenweg, Houthulst genaamd, leefde en werkte de volksschrijver Abraham Hans (1882 - 1939).

ABRAHAM HANS

Bewerking

JAN MARCHAU

een heruitgave van vier boekjes
uit de Kinderbibliotheek van Abraham Hans
verzorgd door Davidsfonds Kontich

KOLOFON

de omslagillustratie werd ontleend aan de dorpskalender
1982, gepentekend door Joris Olyslaegers

de biografische nota over Abraham Hans was
van de hand van Dr Robert Van Passen,
voorzitter van de Kring voor Heemkunde

de vier boekjes werden in opdracht
van het Davidsfonds-Kontich her-
schreven door Jan Marchau

zetwerk, algemene vormgeving
en druk was in handen van
Drukkerij J. Ouderits PVBA

heruitgave tot stand
gekomen dank zij de
samenwerking tussen
UITGEVERIJ J. OUDERITS

en

KONTICH

Wettelijk depotnummer: D 1982/3258/8